

Tutkintavankeuden vaihtoehdot ja järjestäminen

Lausuntoyhteenveto

Tutkintavankeuden vaihtoehdot ja järjestäminen

Lausuntoyhteenveto

ISSN 1798-7105 (verkkojulkaisu)

ISBN 978-952-259-525-6 (verkkojulkaisu)

Helsinki 2016

KUVAILULEHTI

Julkaisija	Oikeusministeriö Kriminaalipoliittinen osasto		Julkaisu-aika elokuu 2016
Tekijä(t)	Juho Martikainen		
Julkaisun nimi	Tutkintavankeuden vaihtoehdot ja järjestäminen Lausuntoyhteenveto		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisu 34/2016		
Julkaisun teema	Mietintöjä ja lausuntoja		
Tiivistelmä	<p>Oikeusministeriö asetti 24.2.2014 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin selvittää tutkintavankeuden vaihtoehtoja, tutkintavankien säilyttämistä sekä vanginkuljetuksen järjestämistä. Mietinnössään työryhmä esitti, että pakkokeinolakiin lisättäisiin säännökset tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista. Työryhmä ehdotti myös, että aikaa, jonka tutkintavankia voidaan säilyttää poliisin ylläpitämässä säilytystilassa, lyhennettäisiin ja sijoittamisen edellytyksiä täsmennettäisiin.</p> <p>Työryhmän mietinnöstä on pyydetty lausunnot yhteensä 40 taholta. Lausunnonantajat kannattivat ehdotuksia tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista. Lausunnoissa suhtautuminen ehdotukseen lyhentää tutkintavangin enimmäissäilytysaikaa poliisivankilassa neljästä viikosta viikkoon oli ristiriitaista.</p>		
Asiasanat	Tutkintavankeus, vangitseminen, tutkintavangin sijoittaminen, tehostettu matkustuskielto, tutkinta-aresti, matkustuskielto, poliisin ylläpitämät säilytystilat		
Asianumerot	OM 1/61/2014		
	ISSN (verkkopublication) 1798-7105		ISBN (verkkopublication) 978-952-259-525-6
	Sivumäärä 26	Kieli suomi	URN-tunnus http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-525-6
Julkaisujen myynti/jakelu	www.oikeusministerio.fi		

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Justitieministeriet Kriminalpolitiska avdelningen		Utgivningsdatum Augusti 2016
Författare	Juho Martikainen		
Publikationens namn	Utredning om organiseringen av och alternativ till häktning Sammandrag av remissutlåtanden		
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation 34/2016		
Publikationens tema	Betänkanden och utlåtanden		
Referat	<p>Justitieministeriet tillsatte den 24 februari 2014 en arbetsgrupp med uppgiften att reda ut olika alternativ till häktning, förvaring av häktade samt organisering av fängstransporter. I sitt betänkande föreslog arbetsgruppen att det i tvångsmedelslagen tas in bestämmelser om förstärkt reseförbud och häktningsarrest. Arbetsgruppen föreslog också att man förkortar den tid under vilken häktade kan förvaras i polisens lokaler och skärper förutsättningarna för placering i polisens förvaringslokaler.</p> <p>Sammanlagt 40 instanser ombads att yttra sig om betänkandet. Remissinstanserna understödde förslaget om förstärkt reseförbud och häktningsarrest. Utlåtandena var motstridiga gällande förslaget att förkorta den maximitid som häktade kan förvaras i polishäkte från fyra veckor till en vecka.</p>		
Nyckelord	Häkte, häktning, placering av häktade, förstärkt reseförbud, häktningsarrest, reseförbud, polisens förvaringslokaler		
Ärendenummer	OM 1/61/2014		
	ISSN (webbpublikation) 1798-7105		ISBN (webbpublikation) 978-952-259-525-6
	Sidantal 26	Språk finska	URN http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-525-6
Beställningar/ distribution	www.oikeusministerio.fi		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	8
2	LAUSUNTOMENETTELY	9
3	YLEISTÄ MIETINNÖSTÄ	10
4	TUTKINTAVANKEUDEN VAIHTOEHDOT	11
4.1	Yleisiä havaintoja	11
4.2	Tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin edellytysten selvittäminen.....	14
4.3	Tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin huomioiminen vapaudenmenetysaikana.....	16
4.4	Eriytyisiä huomioita tehostetusta matkustuskiellosta	16
4.5	Eriytyisiä huomioita tutkinta-arestista	18
5	TUTKINTAVANGIN SÄILYTTÄMINEN POLIISIN TILOISSA	20
5.1	Tutkintavankien nopeampi siirtäminen vankilaan poliisin säilytystiloista	20
5.2	Tutkintavangin siirtäminen lyhytaikaisesti vankilasta poliisin säilytystiloihin.....	22
6	YHTEENVETO	24

1 JOHDANTO

Oikeusministeriö asetti 24.2.2014 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin selvittää tutkintavankeuden vaihtoehtoja, tutkintavankien säilyttämistä sekä vanginkuljetuksen järjestämistä. Työryhmän tehtävänä oli:

1. Selvittää erilaisia tutkintavankeuden vaihtoehtoja ja arvioida mahdollisuuksia ottaa niitä käyttöön. Lisäksi oli selvitettävä mahdollisuuksia tehostaa matkustuskiellon valvontaa ottamalla käyttöön matkustuskiellon sähköinen valvonta;
2. Selvittää mahdollisuudet siirtää vastuu tutkintavankien säilyttämisestä poliisilta oikeusministeriön hallinnonalalle arvioimalla muun muassa mahdollisen tehtävien siirron edellyttämät resurssisiirrot tai lisämäärärahatarpeet. Lisäksi oli arvioitava säilyttämismääräyksen siirtämisen vaikutukset tutkintavankien säilytysolosuhteisiin erityisesti tutkintavankeuden tavoitteiden sekä CPT:n esittämän arvostelun kannalta;
3. Tehdä ehdotukset tarpeellisista toiminnallisista, organisatorisista ja lainsäädännöllisistä muutoksista sekä toteuttamisen aikataulusta sekä Arvioida ehdotustensa taloudelliset, toiminnalliset, organisatoriset ja muut vaikutukset.

Työryhmän tehtävänä oli myös selvittää vanginkuljetuksen järjestämiseen liittyviä kysymyksiä, mutta työryhmän työn aikana tämä kysymys siirrettiin selvitettäväksi erillisenä hankkeena.

Työryhmä on luovuttanut mietintönsä 15.1.2016.

Mietinnössään työryhmä esitti, että pakkokeinolakiin (806/2011) lisättäisiin säännökset tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista. Ehdotetut pakkokeinot voisivat toimia tutkintavankeuden vaihtoehtoina, kun matkustuskielto olisi riittämätön tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi ja muut laissa säädetyt edellytykset täyttyisivät. Tehostettua matkustuskieltoa ja tutkinta-arestia valvottaisiin teknisillä välineillä ja niistä päättäisi tuomioistuimet. Tutkinta-arestiin liitettäisiin velvollisuus pysyä asunnossa tai muussa asumiseen soveltuvassa tilassa, tehostetussa matkustuskiellossa tällainen velvoite olisi harkinnanvarainen.

Työryhmä ehdotti myös, että aikaa, jonka tutkintavankia voidaan säilyttää poliisin ylläpitämässä säilytystilassa, lyhennettäisiin ja sijoittamisen edellytyksiä täsmennettäisiin.

2 LAUSUNTOMENETTELY

Oikeusministeriön kriminaalipoliittinen osasto pyysi 19.2.2016 päivätyllä pyynnöllä lausuntoa työryhmän mietinnöstä yhteensä 40 taholta.

Oikeusministeriön kriminaalipoliittiselle osastolle toimitettiin 30 lausuntoa. Seuraavat tahot antoivat esitysluonnoksesta lausuntonsa:

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies
Korkein oikeus

Valtiovarainministeriö
Sisäministeriö

Poliisihallitus
Rikosseuraamuslaitos, keskushallintoyksikkö

Keskusrikospoliisi

Helsingin hovioikeus
Itä-Suomen hovioikeus

Helsingin kärjäoikeus
Keski-Suomen kärjäoikeus
Lapin kärjäoikeus

Itä-Suomen syyttäjänvirasto
Länsi-Uudenmaan syyttäjänvirasto

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue

Helsingin poliisilaitos
Lapin poliisilaitos
Lounais-Suomen poliisilaitos
Oulun poliisilaitos
Sisä-Suomen poliisilaitos

Suomen Asianajajaliitto
Suomen Lakimiesliitto
Suomen syyttäjäyhdistys
Kriminaalihuollon tukisäätiö
Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry
Vankilavirkailijain liitto VVL ry

Professori Matti Tolvanen

3 YLEISTÄ MIETINNÖSTÄ

Valtiovarainministeriö toteaa lausunnossaan, että mietinnössä on useita ehdotuksia, jotka aiheuttavat Rikosseuraamuslaitokselle ja poliisille pysyviä lisäkustannuksia. Jatkovalmistelussa tulisi selvittää mahdollisuudet matalamman kustannustason ratkaisuihin. Lisäksi jatkovalmistelu tulisi toteuttaa Rikosseuraamuslaitoksen pitkän aikavälin toimitilavision ja -suunnittelun mukaisesti niin, että mahdolliset investoinnit ja toimintamallit voidaan optimoida oikein. Jatkovalmistelussa on varmistuttava siitä, että muutokset voidaan toteuttaa valtiontalouden kehyspäästösten ja valtion talousarvioiden määrärahojen puitteissa. Jos lisäkustannuksia aiheutuu, ne tulee kattaa uudelleen kohdentamalla ensisijaisesti oikeusministeriön tai asianosaisen ministeriön määrärahoja.

Sisäministeriön poliisiosasto pitää esitystä hyvin perusteltuna ja kokonaisuudessaan kannatettavana. Poliisiosasto nostaa esille sen, että ehdotetut muutokset tulisivat aiheuttamaan viranomaisille lisäkustannuksia. Nämä lisäkustannukset pitää huomioida kaikkien viranomaisten osalta täysimääräisesti.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö pitää ehdotuksia hyvinä ja oikeasuuntaisina. Rikosseuraamuslaitokselle ehdotuksista aiheutuvat toimintamenojen lisäykset tulee huomioida Rikosseuraamuslaitoksen määrärahassa täysimääräisesti.

Keski-Suomen käräjäoikeus pitää työryhmän esitystä hyvin valmisteltuna ja kannatti siinä ehdotettuja lakimuutoksia. Muutoksiin on selvästi aihetta, kun otetaan huomioon mietinnössäkin esitetyt kansainvälisten laillisuus- ja ihmisoikeusvalvojen esittämät kannanotot tutkintavankien tilanteesta Suomessa nykyisen lainsäädännön vallitessa.

Pohjois-Karjalan käräjäoikeuden mielestä esitys on kokonaisuudessaan järkevä ja kannatettava. Käräjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että esitetyt muutokset tulevat aiheuttamaan esimerkiksi Rikosseuraamuslaitokselle huomattavasti lisätyötä ja -kustannuksia, joiden on arvioitu olevan noin kaksi miljoonaa euroa. Tämän vuoksi herää kysymys, olisiko välttämättömät muutokset lainsäädäntöön toteutettavissa halvemmalla tavalla.

Sisä-Suomen poliisilaitos pitää työryhmän mietintöä yleisesti ottaen asiallisena ja riittävän laajasti perusteltuna.

Keskusrikospoliisi kannattaa työryhmän ehdotuksia yleisellä tasolla.

Suomen Asianajajaliitto lausuu, että esitetyt uudet pakkokeinot, tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti, ovat kannatettavia vaihtoehtoja tutkintavankeudelle. Asianajajaliitto katsoo, että tutkintavankeudelle tulisi säätää myös enimmäiskesto. Asianajajaliitto katsoo, että vakuuden käyttöönoton samoin kuin muiden tutkintavankeuden vaihtoehtojen selvittämistä tulisi edelleen jatkaa.

Vankilavirkailijain liitto VVL ry toteaa, että ehdotettujen lisäresurssien riittävyyttä on arvioitava muutaman vuoden kuluttua uudistuksen käynnistämisestä. Jos resurssit eivät ole riittävät, rahoitus on korjattava.

4 TUTKINTAVANKEUDEN VAIHTOEHDOT

4.1 Yleisiä havaintoja

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies pitää ehdotuksia perusteltuina ja kannatettavina. Ehdotetuilla keinoilla voitaisiin vähentää vangitsemisesta aiheutuvia haittoja ja osaltaan helpottaa tutkintavankiloiden tilanahtautta.

Poliisihallitus arvioi lausunnossaan tehostetun matkustuskiellon soveltuvuutta erilaisissa tilanteissa. Poliisihallituksen käsityksen mukaan tehostetun matkustuskiellon käyttöä on harkittava erityisen huolellisesti sotkemisvaaran ollessa kyseessä.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö toteaa, että tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin toimeenpanon osalta Rikosseuraamuslaitoksen ja tuomioistuinten välillä on tehtävä yhteistyötä, että Rikosseuraamuslaitos saa riittävän täsmälliset tiedot pakkokeinojen toimeenpanoa varten.

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää oikeina tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin tavoitteita vähentää tutkintavankeudesta aiheutuvia haittoja. Ehdotettuihin pakkokeinoihin sisältyy kuitenkin prosessiekonomisia riskejä, koska teknisellä valvonnalla ei täysin voida estää sotkemisvaaraa eikä pääkäsittelyjen peruuntumista. Uusien pakkokeinojen vaikutuksia onkin tarkoin seurattava.

Helsingin hovioikeus toteaa lausunnossaan, ettei pakkokeinolakiin nykyisin sisälly vangitsemiselle uskottavaa vaihtoehtoa. Matkustuskieltoa on käytetty varsin vähän. Vangitsemisen ohella tulisi olla käytettävissä muitakin keinoja tutkinnan ja prosessin turvaamiseksi ja nyt esitetyt vaihtoehdot olisivat selvä parannus nykytilaan. Hovioikeuden lausunnon mukaan myös takuiden käyttöönottoa tulisi vielä jatkossa pohtia.

Itä-Suomen hovioikeus katsoo, että ehdotettujen uusien pakkokeinojen käyttöala uhkaa jäädä hyvin rajalliseksi. Ehdotettua velvoitetta pysyä kotona ja sen valvontaa teknisesti ei useinkaan voida pitää riittävänä sellaisen estävän vaikutuksen saavuttamiseksi, jota ehdotuksella tavoitellaan. Hovioikeus kiinnitti myös huomiota siihen, että ehdotukset voivat lisätä vangitsemisasioiden uudelleen käsittelyjä ja aiheuttaa näin lisäkuluja.

Helsingin käräjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä on valittu ratkaisuvaihtoehto, jossa uudet säännökset on sijoitettu pakkokeinolain aikaisempien luku-
jen sisälle. Käräjäoikeus esittää kuitenkin, että tutkinta-arestia ja tehostettua matkustuskieltoa koskevat säännökset sijoitettaisiin uusiin pakkokeinolain lukuihin. Ratkaisulla korostettaisiin kummankin menettelyn asemaa täysin uusina keinoina. Lisäksi olisi tärkeää, että säännökset olisivat helppolukuisia ja säännöstöön aikaisemmin kevyemminkin perehtyneelle tuomarille helposti avautuvia.

Säännösten voimaantuloon tulee yhdistää riittävä koulutus käräjäoikeuksille. Ilman sitä on olemassa varteen otettava vaara, että säännöksiä ei sovelleta.

Keski-Suomen käräjäoikeus yhtyy mietinnössä esitettyyn kannanottoon, ettei takuujärjestelmää ehdoteta otettavaksi käyttöön ja on tältä osin toimikunnan esittämistä perusteista samaa mieltä. Systeemi ei sovi suomalaiseen oikeusjärjestykseen.

Länsi-Uudenmaan syyttäjänvirasto pitää lausunnossaan ehdotuksia tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista kannatettavina. Niitä sovellettaessa on kuitenkin huolehdittava uhrin aseman suojaamisesta, koska uudet pakkokeinot eivät suojaa uhria yhtä tehokkaasti kuin tutkintavankeus, jos kyseessä on jatkamisvaaraa koskeva tilanne.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus suhtautuu myönteisesti ehdotettuihin tutkintavankeuden vaihtoehtoihin.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus pitää ehdotettujen uusien pakkokeinojen nimiä jossain määrin harhaanjohtavina.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen mielestä ehdotettujen uusien pakkokeinojen käyttöala on jäämässä suhteellisen vähäiseksi. Siksi tulisikin kartoittaa, voidaanko käyttöalaa laajentaa suhteessa esitettyyn.

Keskusrikospoliisi puoltaa erityisesti teknisten mahdollisuuksien hyödyntämistä käytännön hankaluuksia sisältävässä matkustuskiellon valvonnassa. Keskusrikospoliisi pitää ehdotettuja tehostettua matkustuskieltoa ja tutkinta-arestia kannatettavina. Ehdotetut pakkokeinot olisivat tehokkaita karttamisvaaran ja jatkamisvaaran tilanteissa, mutta vaikeuttamisvaaran osalta ehdotetut pakkokeinot eivät olisi tehokkaita ainaakaan esitutinnan alkuvaiheessa.

Keskusrikospoliisi yhtyy työryhmän kannanottoon, ettei vakuuden käyttöä tai päihdehoitoa ehdoteta tutkintavankeuden vaihtoehdoksi.

Keski-Suomen käräjäoikeus pitää ehdotuksia tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista kattavasti säänneltyinä.

Lapin käräjäoikeuden mielestä tutkintavankeuden ja matkustuskiellon väliin sijoittuva tehostettu matkustuskielto soveltuu hyvin tilanteisiin, joissa matkustuskiellon yleiset ja erityiset edellytykset muuten täyttyvät.

Lapin poliisilaitos ja Lounais-Suomen poliisilaitos katsovat, että tehostettu matkustuskielto sopii paon ja jatkamisvaaran tilanteissa käytettäväksi pakkokeinoksi, mutta huonosti silloin, jos kysymys on vaikeuttamisvaaran estämisestä.

Oulun poliisilaitos pitää tehostettua matkustuskieltoa ja tutkinta-arestia hyvinä uudistuksina ja ne voivat toimia muissa paitsi vaikeuttamisvaaran tilanteessa.

Sisä-Suomen poliisilaitos toteaa, että jatkuvan ja ympärivuotisen teknisen valvonnan kytkemisellä matkustuskieltoon voidaan matkustuskiellolla odottaa saavutettavan nykyiseen matkustuskieltoon nähden parempia tuloksia erityisesti rikollisen toiminnan jatkamisvaaran estämisessä. Poliisilaitos haluaa kuitenkin korostaa, että nyt esitetyillä muutoksilla matkustuskieltoa säätelevään lainsäädäntöön ei tulla saavutamaan uskottavaa vaihtoehtoa vangitsemiselle silloin, kun on syytä epäillä, että epäilty vaikeuttaa tutkittavana olevan asian selvittämistä (vaikeuttamisvaara).

Sisä-Suomen poliisilaitos toivoo, että esityksessä käsiteltäisiin tarkemmin eri viranomaisten valvontavastuulla olevien tehostetun matkustuskiellon valvonnan ja pakkokeinon teknisen valvonnan rajapintoja. Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan esityksessä ei juuri ole käsitelty niitä päivittäisen viranomaisyhteistyön toimintamalleja, joiden avulla mm. tieto tehostetun matkustuskiellon rikkomisesta saavuttaa poliisin. Poliisilaitos pitää selvänä, että esitutkintaviranomaisella tulee olla suora yhteys tehostettuun matkustuskiellon toteuttamisen yhteydessä ehdotetun pakkokeinolain 2:12 d §:n mukaisen teknisen valvonnan avulla saataviin tietoihin.

Kriminaalihuollon tukisäätiö pitää lähtökohtaisesti hyvänä esitystä tutkintavankeuden vaihtoehtoista. Työryhmän esitykset tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista ovat rikoksesta epäillylle ja hänen perheelleen tutkintavankeutta vähemmän haittaa aiheuttava vaihtoehto.

Kriminaalihuollon tukisäätiön mielestä on perusteltua, että myös muut paikat kuin varsinainen asunto tulevat kyseeseen. Pääsääntöisesti kuitenkin edellytyksenä on asunto, mikä merkitsee sitä, että vankilaan joutuisivat huono-osaisimmat asunnottomat rikoksesta epäillyt. Epäselväksi jää, mitä matkustuskiellon tai tutkinta-arestin toteuttamisella hoitolaitoksessa tarkoitetaan. Esityksessä viitataan nykyiseen pakkokeinolakiin, jossa matkustuskieltoon määrätty voidaan velvoittaa oleskelemaan laitoksessa tai sairaalassa, jossa hän on ennestään tai johon hänet otetaan (pakkokeinolaki 5 luku 2 § 5 kohta). Voiko kyseeseen tulla päihdehoitolaitos, esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö on jo päihdehoitolaitoksessa tai on sinne menossa?

Kriminaalihuollon tukisäätiö toteaa, että ehdotetut pakkokeinot vaikuttavat väistämättä myös pakkokeinoon määrätyn perheen ja lasten elämään koska pakkokeinoon liittyy asunnossa pysymisvelvoite. Kun rikoksesta epäilty tekee itse selvityksen elämäntilanteestaan tuomioistuimelle, perheen ja lasten tilannetta ei yksikään viranomainen selvitä eikä heidän suostumustaan kysyä. Mahdollinen lähisuhdeväkivalta tai rikoksesta epäillyn päihdeongelma jäävät myös piiloon.

Suomen Lakimiesliitto kannattaa ehdotuksia tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista. Liiton mielestä tulisi selvittää mahdollisuutta tarjota matalan kynnyksen päihdepalvelu tehostettuun matkustuskieltoon määrätylle, koska usein rikoskierre johtuu juuri päihdeongelmista.

Vankilavirkailijain liitto VVL ry kiinnittää huomiota siihen, että tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin avulla ei pystytä ehkäisemään esitutkinnan vaikeuttamista. Myös uhrin tilanne on otettava huomioon ja kynnyksen pakkokeinojen käyttöön on oltava korkea. Myös käytettävien laitteiden toimintavarmuuteen on kiinnitettävä huomiota, kun valvottavien määrä kasvaa nykyisestä. Pakkokeinoihin tulisi sisältyä myös päihteettömyysvaatimus, koska usein epäillyillä on päihdeongelma. Päihtyneiden kanssa työskentely aiheuttaa myös riskin valvontaa suorittaville virkamiehille.

Suomen syyttäjäyhdistys kannattaa tehostetun matkustuskiellon lisäämistä käytettävissä olevien pakkokeinojen ja seuraamusten keinovalikkoon.

Professori Matti Tolvanen toteaa pakkokeinolakiin esitettävästä uudesta 2 luvun 12f §:stä, että säännös vastaisi pakkokeinolain 5 luvun 3 §:ä. Hyvällä syyllä voi ensinnäkin kysyä, missä tilanteessa passin myöntäminen ei vaarantaisi matkustuskiellon tai tutkinta-arestin tarkoituksen toteutumista. Suurempi pulma on se, ettei kumpikaan säännös koske henkilökorttia. Henkilökortti käy kuitenkin matkustusasiakirjasta Schengen alueen sisällä. Lakiin tulisi lisätä säännös siitä, ettei myöskään henkilö-

korttia saisi myöntää, jos sen myöntäminen vaarantaisi matkustuskiellon tai tutkinta-arestin tarkoituksen. Samoin tulisi säätää niin, että matkustuskieltoon määrätty voitaisiin velvoittaa luovuttamaan henkilökorttinsa poliisille.

Professori Matti Tolvanen pitää pyrkimystä matkustuskiellon käyttöön tutkintavankeuden vaihtoehtona on kannatettava. Vähäinen matkustuskiellon käyttö nykyisin on oire siitä, ettei matkustuskieltoa ilman riittävää tehostetta pidetä toimivana tutkintavankeuden vaihtoehtona. Tehostettu matkustuskielto voisi olla käyttökelpoinen esimerkiksi pitkää tutkintaa vaativissa talousrikoksissa, joissa epäiltyjen henkilökohtaiset olot ovat usein sellaiset, että rikoksesta epäilty täyttäisi tehostetun matkustuskiellon käytölle kaavailut tiukat ehdot.

4.2 Tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin edellytysten selvittäminen

Helsingin hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että mietinnön mukaan vangittavaksi määrätty on velvollinen esittämään selvityksen olosuhteistaan ja asunnostaan. On kuitenkin epäselvää, miten menetellään tilanteissa, joissa henkilöä ei alun perinkään vaadita vangittavaksi, vaan määrättäväksi tehostettuun matkustuskieltoon. Sääntelyä tulisi näiltä osin täsmentää. Mietinnön perusteella on epäselvää, minkälaista selvitystä henkilön olosuhteista tulisi esittää ja tarvitaanko samassa asunnossa asuvilta henkilöiltä suostumus tehostettuun matkustuskieltoon. Mietinnöstä ei myöskään käy ilmi se selvä lähtökohta, ettei tehostettua matkustuskieltoa voi käyttää tilanteissa, joissa epäilty rikos on kohdistunut henkilön kanssa samassa asunnossa asuvaan henkilöön. Sääntelyä olisi syytä selkeyttää näiltä osin.

Tutkinta-arestissa pakkokeinon kohteen henkilökohtaisten olosuhteiden selvittämiseen liittyvät samat kysymykset kuin hovioikeus on lausunnossaan ottanut esille tehostetun matkustuskiellon osalta.

Itä-Suomen hovioikeus toteaa, että tehostetun matkustuskiellon tai tutkinta-arestin määräämiseksi edellytetyn selvityksen antamisen jättäminen yksinomaan vangittavaksi esitetyn vastuulle voi vaikeuttaa pakkokeinon soveltuvuuden arviointia.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että tehostetun matkustuskiellon osalta ei ole esitetty säädettäväksi lainkaan sitä mahdollisuutta, että tutkinnanjohtaja tai syyttäjä tahtoisuoraan vaatia sitä ilman vangitsemisvaatimusta. Esimerkiksi henkilö on jo tavallisessa matkustuskiellossa ja hänet tulisi asettaa tehostettuun matkustuskieltoon. Ei ole järkevää, että tällöinkin tehostettua matkustuskieltoa haettaessa olisi esitettävä vangitsemisvaatimus.

Helsingin käräjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että käsiteltäessä tehostetun matkustuskiellon edellytyksiä (pakkokeinolain 5 luvun 1 a §) esityksessä on todettu (s. 81) että, jos selvitystä ei ole käytettävissä vangitsemista koskevan asian ensimmäisessä käsittelyssä, tehostettu matkustuskielto otettaisiin esille vasta kahden viikon kuluttua pidettävän uudelleenkäsitelyn yhteydessä. Esitetty menettely ei ole ainoa mahdollisuus eikä sitä voida pitää hyvänä vaihtoehtona epäillyn oikeuksien kannalta. Perusteluissa tulisikin esittää myös muita mahdollisia menettelytapoja.

Lapin käräjäoikeus huomauttaa, että vangitsemiskäsittely tulee pitää käräjäoikeudessa neljän vuorokauden sisällä kiinniottamisesta. Koska pidätetylle määrätään avustaja tai puolustaja usein aikaisintaan seuraavana päivänä kiinniottamisesta, selvityksen tekemiselle jäisi aikaa enintään kolme päivää. Tämä johtaisi käytännössä siihen, että tehostettu matkustuskielto tulisi harkittavaksi vasta kahden viikon päästä uusintakäsittelyssä. Tehostettu matkustuskielto ei siis ole ainakaan ensimmäisessä vangitsemiskäsittelyssä käytettävä vaihtoehto vangitsemiselle. Selvityksen yhteydessä tulisi varmistaa muiden asunnossa oleskelevien aito suostumus tutkintavangin oleskeluun asunnossa (parisuhdeväkivallan uhka). Muutoinkin viranomaisen (esim. RISE) laatima selvitys olisi luotettavampi ja riittäisi sellaisenaan selvityksenä ilman henkilötodistelua.

Sisä-Suomen poliisilaitos esittää toiveen, että lainvalmistelutekstissä tuotaisiin nykyistä selkeämmin julki se, mitä pidettäisiin pykälässä mainittuna riittävänä selvityksenä tehostetun matkustuskiellon edellytyksistä. Poliisilaitos pitää myös selvänä, ettei teknisen valvonnan aloittaminen heti vangitsemisistunnon jälkeen ole mahdollista esimerkiksi järjestelmän asennuksen vuoksi. Poliisilaitos pitää selvänä, että vangitsemisvaatimuksen esittäjällä tulee olla todellinen mahdollisuus selvittää lähtökohteisesti kirjallisesti kirjallisessa selvityksessä esitettyjen seikkojen todenperäisyys yms. seikat. Tämän "vastaselvityksen" tekeminen esitutkinnan yhteydessä ja riittävän perusteellisesti ennen vangitsemisasian uudelleen käsittelyä voidaan katsoa olevan myös epäillyn etu. Poliisilaitos katsoo, että kyseisen selvityksen tekemiseen tulee varata esitutkintaviranomaiselle aikaa ainakin 3 päivää.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että esityksen mukaan tuomioistuin arvioi tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin edellytysten olemassaolon sen selvityksen perusteella, jota tuomioistuimelle esitettäisiin asian käsittelyn yhteydessä ja selvityksen esittäisi pääsääntöisesti vastaaja tai hänen puolustajansa tai asiamiehensä. Tämä vaatimus voi olla käytännössä mahdoton täyttää varsinkin, jos epäillyllä ei ole puolustajaa. Vaikka puolustaja olisi, päämiehen ollessa vapautensa menettäneenä voi olla mahdotonta hankkia tuomioistuimelle tarvittavaa selvitystä ainakaan ensimmäiseen vangitsemiskäsittelyyn, johon joudutaan valmistautumaan lyhyellä varoitusaajalla.

Kun valtiolla on todistustaakka vapaudenmenetyksen perusteista, tulisi esitutkintaviranomaisella olla velvollisuus hyvissä ajoin ennen vangitsemisvaatimuksen esittämistä hankkia tehostettua matkustuskieltoa varten tarvittavaa selvitystä epäillyn olosuhteista ja vähintään huolehtia siitä, että epäillyllä itsellään on siihen mahdollisuus sekä riittävän hyvissä ajoin puolustaja, joka voi avustaa häntä siinä. Epäiltyä tulisi myös heti vapaudenmenetyksen alussa informoida kirjallisesti tutkintavankeuden vaihtoehtoista ja hänen oikeudestaan vapaudenmenetyksensä aikana hankkia niitä varten selvitystä.

Suomen syyttäjäyhdistyksen näkemyksen mukaan selvityksen tehostetun matkustuskiellon tai tutkinta-arestin edellytyksistä tulisi olla viranomaisen tekemä samalla tavoin kuin esimerkiksi yhdyskuntapalveluselvityksessä tai valvontarangaistuksen toteuttamisen edellytysten selvittämisessä.

Professori Matti Tolvasen mielestä tehostetun matkustuskiellon selvittämismenettely vaikuttaa työryhmän mietinnön perusteella varsin työläältä ja edellyttää rikoksesta epäillyltä ja hänen avustajaltaan poikkeuksellista paneutumista.

4.3 Tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin huomioiminen vapaudenmenetysaikana

Itä-Suomen hovioikeuden käsityksen mukaan ehdotus siitä, että tehostetussa matkustuskiellossa tai tutkinta-arestissa vietetyn vapaudenmenetysajan vähennys suhteessa 2:1 voi johtaa vankeusrangaistukseen tuomittujen eriarvoiseen kohteluun.

Helsingin hovioikeus pitää oikeudenmukaisena mietinnössä ehdotettua suhdelukua, jonka mukaan kaksi päivää tehostettua matkustuskieltoa vastaisi yhtä päivää vankeudessa (RL 6 luku 13 §).

Helsingin käräjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksen mukaan rikoslain 6 luvun 13 §:n muutetaan muun muassa siten, että jos rangaistukseksi tuomitaan sakkoa, tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin aika on otettava huomioon kohtuullisessa määrin. Ehdotuksen perusteluissa ei ole otettu kantaa siihen, mikä kohtuullinen määrä on.

Vankilavirkailijain liitto VVL ry pitää lievänä ehdotettua muuntosuhdetta, jonka mukaan kaksi päivää tehostettua matkustuskieltoa tai tutkinta-arestia vastaisi yhtä päivää vankeutta.

Professori Matti Tolvasen mukaan ehdotus siitä, että tehostettu matkustuskielto ja tutkinta-aresti otettaisiin rangaistusajan vähennyksenä huomioon, on perusteltu

4.4 Erityisiä huomioita tehostetusta matkustuskiellosta

Helsingin hovioikeus pitää perusteltuna, että tehostetun matkustuskiellon käytöstä päättää aina tuomioistuin.

Helsingin hovioikeus kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että tehostetun matkustuskiellon osalta pakkokeinolain 5 lukuun tulisi muutama uusi pykälä ja viittaussäännöksen perusteella tehostettuun matkustuskieltoon sovellettaisiin osin samoja säännöksiä tutkinta-arestin kanssa. Ehdotettu viittaussäännös on nyt epäselvä ja ilmeisesti siinä on virhe sovellettavaksi tulevien pykälien osalta. Velvollisuuksien rikkomisen osalta sovellettavaksi tulee ilmeisesti voimassa oleva pakkokeinolain 5 luvun 10 §, jonka mukaan matkustuskiellon ehtoja rikkova voidaan pidättää ja vangita. Sääntelyä tulisi täsmentää siten, että siltä osin kuin tehostetusta matkustuskiellosta ei ole erikseen säädetty, sovellettavaksi tulevat matkustuskieltoa koskevat muut pakkokeinolain 5 luvun säännökset.

Helsingin hovioikeus katsoo, että koska pakkokeinolain 5 luvun 12 §:n mukaan matkustuskieltoa koskevasta päätöksestä saa kannella, vastaavasti myös tehostettua matkustuskieltoa koskevasta päätöksestä täytyy voida kannella. Tältä osin sääntelyä ei esitetä täsmennettäväksi. Matkustuskielto ja tehostettu matkustuskielto ovat omia pakkokeinojaan, joten pakkokeinolain 5 luvun 12 §:ää olisi syytä myöhempien epäselvyyksien välttämiseksi täsmentää siten, että siinä mainittaisiin matkustuskiellon lisäksi tehostettu matkustuskielto.

Helsingin kärjäoikeus katsoo, että tehostetun matkustuskiellon sisältö jää esityksessä epäselväksi. Onko tarkoitus, että tehostetussa matkustuskiellossa annetaan vain ehdotuksen 5 luvun 2 a §:n mukaisia määräyksiä vai onko mahdollista antaa myös 5 luvun 2 §:n 1 momentin mukaisia määräyksiä, esimerkiksi passin luovuttamisesta?

Helsingin kärjäoikeus toteaa, että esityksessä ei ole säännöksiä tehostetun matkustuskiellon kumoamisesta. Siten noudatettavaksi tulee pakkokeinolain 5 luvun 8 §:n 1 momentti, jonka sinänsä epäselvää sanamuotoa tulkitaan vakiintuneesti siten, että matkustuskiellon voi kumota sen määrännyt viranomainen. Tehostetun matkustuskiellon osalta tulkinta tarkoittaa sitä, että vain kärjäoikeus voi kumota tehostetun matkustuskiellon. Säännös eroaa siten vangitsemista koskevasta pakkokeinolain 3 luvun 17 §:n 3 momentin säännöksestä, jonka mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies voi määrätä vangitun päästettäväksi vapaaksi. Tältä osin olisi tarkoituksenmukaista säätää, että pidättämiseen oikeutettu virkamies voisi kumota tehostetun matkustuskiellon. Samalla olisi tilaisuus oikaista myös nykyisin tavallisen matkustuskiellon osalta esille tuleva sama ongelma, koska kärjäoikeuden vangitsemisen sijasta määräämän matkustuskiellon voi kumota vain kärjäoikeus.

Pakkokeinolain 5 luvun 8 §:n 2 momentin mukaan matkustuskielto on kumottava, jollei syytetä nosteta 60 päivän kuluessa kiellon määräämisestä. Esityksen mukaan tämä säännös tulee koskemaan myös tehostettua matkustuskieltoa. Määräaikaa voidaan pidentämiseen oikeutetun virkamiehen aloitteesta pidentää. Säännös aiheuttaa sellaisen ristiriidan, että kärjäoikeus voi määrätessään epäillyn vangittavaksi asettaa syytteen nostamiselle pitemmän määräajan kuin käyttäessään lievempää keinoa eli tehostettua matkustuskieltoa. Tältä osin olisi tarkoituksenmukaista säätää, että kärjäoikeus ei olisi sidottu 60 päivän määräaikaan. Samalla olisi tilaisuus oikaista myös nykyisin tavallisen matkustuskiellon osalta esille tuleva vastaava ongelma.

Sisä-Suomen poliisilaitos katsoo, että pakkokeinolain 5 lukuun lisättäisiin säädös, jonka mukaan pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä olisi velvollisuus kumota myös tuomioistuimen tekemä päätös matkustuskiellosta viipymättä, jos kiellon edellytyksiä ei enää ole.

Poliisilaitos katsoo myös, että tehostetun matkustuskiellon kumoamiseen liittyvä menettely erityisesti matkustuskiellon rikkomisen yhteydessä ei ole riittävän selkeä. Pakkokeinolain 5. lukua uudistettaessa on poliisilaitoksen näkemyksen mukaan huomioitava, rikoslain 6:13 §:ään tehtävillä muutoksilla tulee olemaan epäillylle mahdollisesti määrättävään tuomioon vaikutuksia, joita ei ole aiemmin määrättyillä matkustuskiellolla ole ollut. On todennäköistä, että pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tietoon tulee kesken esitutinnan, että tehostettuun matkustuskieltoon tuomioistuimen toimesta määrätty rikkoo matkustuskieltoa, mutta epäiltyä ei tavoiteta. Viitaten tämän lausunnon kohdassa 1.4 esitettyyn poliisilaitos katsoo, että pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle tulisi asettaa velvoite saattaa tuomioistuimen tietoon viivytyksettä ne seikat, joiden perusteella epäillylle määrätty tehostettu matkustuskielto tulisi kumottava kokonaan tai osittain.

Sisä-Suomen poliisilaitos pitää selvänä, että esitutkintaviranomaiselle osoitettu pyyntö niin tavanomaisen matkustuskieltoon kuin nyt esitettävään tehostettuun matkustuskieltoon liittyvästä poikkeusluvasta ohjataan aina sille pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle, joka tuntee asian ja pystyy sen päättämään siten, että niin pyytäjän esittämät perustelut kuin rikostorjunnalliset näkökohdat huomioidaan. Esityksessä

pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle annettu velvoite kuulla aina ennen asiassa tehtävää päätöstä tutkinnanjohtajaa, saattaa aiheuttaa turhia käytännön ongelmia ainakin silloin, kun jutun tutkinnanjohtaja on lomalla tai muuten estynyt työskentelemään. Poliisilaitos ehdottaa, että tutkinnanjohtajan kuulemisvelvoite poistettaisiin.

4.5 Erityisiä huomioita tutkinta-arestista

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus kiinnittää huomiota siihen, ettei ehdotetun pakkokeinolain 2 luvun 12 i §:n mukaisesta tutkinta-arestin ehtojen noudattamista koskevasta poikkeuslupapäätöksestä ole ehdotuksen mukaan mahdollista hakea oikaisua. Esityksen perusteluissa olisi hyvä mainita, miksi kielteisestä poikkeuslupapäätökseen ei ole mahdollista saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi vastaavasti kuin matkustuskiellon ehtojen noudattamista koskevaa poikkeuslupapäätöstä. Olisi myös aiheellista pohtia, voisiko tutkinta-arestissa olevalla olla mahdollisuus hakea poikkeuspäätökseen oikaisua, Aluekeskus piti hyvänä, ettei säännöksessä ole tarkemmin määrätty minkä vankilan tai yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja päättää poikkeamisesta.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus pitää epäselvänä sitä, kuinka usein tutkinta-arestiin määrätty henkilö ehtii suorittaa hänelle tuomitun vankeusrangaistuksen kokonaisuudessaan tutkinta-arestissa. Tällä on ainakin välillistä merkitystä kaikille seuraamuksille asetettuun rikoksettomuuteen tähtäävän tavoitteen kannalta.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen käsityksen mukaan ehdotetun pakkokeinolain 2 luvun 12 §:n 4 momentin säännös tutkinta-arestin täytäntöönpanon lakkaamisesta jättää avoimeksi, noudatetaanko vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon aloittamisessa vankeuslain 2 luvun säännöksiä, jolloin tutkinta-arestin päättymisen ja vankeuden täytäntöönpanon alkamisen välinen ajanjakso voi muodostua pitkäksi.

Itä-Suomen hovioikeus toteaa, että ehdotetun 12 c §:n nojalla tuomioistuin voi asettaa tutkinta-arestiin määrätylle määräyksiä ja velvollisuuksia. Mietinnöstä ei kuitenkaan käy ilmi millaisia määräyksiä voidaan asettaa ja kuinka niiden noudattamista valvotaan. Hovioikeus piti määräysten ja velvollisuuksien rajoittamattomuutta ongelmallisena oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden kannalta.

Helsingin käräjäoikeus huomauttaa, että ehdotetun pakkokeinolain 2 luvun 12 j §:n mukaan syyttäjä voi saattaa tutkinta-arestin rikkomista koskevan asian tuomioistuimen käsiteltäväksi. Esityksessä ei ole kuitenkaan säännöksiä siitä, mikä tuomioistuin käsittelee asian. Esityksessä ei ole myöskään määräyksiä tuomioistuimen menettelysäännöksistä. Puheena olevassa säännöksessä ei ole myöskään määraaikoja asian saattamisesta tuomioistuimen käsiteltäväksi. Esityksen perusteella jää epäselväksi, koskeeko menettelyä edes yleisesti ihmisoikeussopimuksien perusteella määrätty neljän vuorokauden määräaika vapaudenmenetyksen saattamisesta tuomioistuimen käsiteltäväksi. Myös menettelytavat tutkinta-arestin alkamisesta määräämisessä jäävät epäselviksi. Ehdotetun pakkokeinolain 2 luvun 12 c §:ssä ei ole määräystä, missä ajassa tutkinta-arestiin määrätyn on noudatettava kehotusta ottaa yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen. Tuossakin tilanteessa määräaika voisi varmaan olla seitsemän vuorokauden kuluessa tiedoksiannosta.

Helsingin käräjäoikeuden mukaan tutkinta-arestin sisällön muuttamisesta tulisi olla vastaava säännös kuin matkustuskiellon osalta on pakkokeinolain 5 luvun 7 §:ssä.

Helsingin hovioikeus katsoo, että tutkinta-arestin osalta voisi olla perusteltua harkita, että tutkinta-arestia olisi mahdollista käyttää myös rangaistuksen ollessa yli 2 vuotta. Tällöin lisäedellytyksenä voisi olla se, että tutkinta-arestia voitaisiin pitää perusteltuna rikoksen laatuun ja tuomitun henkilön olosuhteisiin nähden. Selvää on, että törkeissä henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa rangaistuksen ollessa yli 2 vuotta, henkilön vangittavaksi määrääminen on tarpeen eikä tutkinta-aresti ole riittävä. Sen sijaan esimerkiksi talousrikoksissa tai muissa vastaavanlaisissa rikoksissa tutkinta-aresti voisi olla riittävä pakkokeino myös tilanteissa, joissa rangaistus on yli kaksi vuotta.

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus toteaa, että työryhmämietinnön mukaan tutkinta-arestia ei voitaisi käyttää, jos tuomittu rangaistus on kaksi vuotta tai enemmän. Käräjäoikeuden käsityksen mukaan tutkinta-arestin käyttäminen pitäisi olla tällöinkin mahdollista, koska ratkaisun tekeminen vähintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen tuomittujen vangitsemisesta tai ei-vangitsemisesta on tuomioistuintyössä haastavaa.

Professori Matti Tolvasen mielestä tutkinta-arestin käyttöönotto olisi lähtökohtaisesti perusteltua erityisesti, jos yli kahden vuoden vankeusrangaistukset rajataan tämän pakkokeinon ulkopuolelle.

5 TUTKINTAVANGIN SÄILYTTÄMINEN POLIISIN TILOISSA

5.1 Tutkintavankien nopeampi siirtäminen vankilaan poliisin säilytystiloista

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies pitää ehdotusta tutkintavankien enimmäissäilytysajan poliisin säilytystiloissa lyhentämisestä neljästä viikosta seitsemään päivään perusteltuna ja välttämättömänä. Apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen, että kansainvälisten suositusten näkökulmasta aika on vieläkin liian pitkä. CPT ja CAT ovat toistuvasti todenneet, ettei tutkintavankeja tulisi säilyttää poliisin säilytystiloissa. Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan Suomessakin tulisi päästä siihen, että tutkintavankeja säilytetään vain tutkintavankiloissa.

Poliisihallitus katsoo, että tutkintavankien säilytysaikojen lyhentäminen poliisin säilytystiloissa vaikeuttaa esitutkintaa merkittävästi. Erityisen ongelmallinen tilanne on Keski-Suomessa ja Pohjois-Suomessa pitkien etäisyyksien vuoksi. Työryhmä selvitti mahdollisuutta erillisten tutkintavankiosastojen perustamista poliisin tilojen yhteyteen, mutta päätyi vain esittämään, että mahdollisuutta selvitetään edelleen. Poliisihallitus pitää tärkeänä, että tutkintavankien sijoittelua suunnitellaan poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen kesken niin, että turvataan poliisin suorittama esitutkinta lain edellyttämällä tavalla.

Valtakunnansyyttäjänvirasto katsoo, että ehdotuksilla tutkintavankien säilyttämisajan lyhentämisestä poliisivankiloissa on melko varmasti rikosvastuun toteutumista vaikeuttavia seurauksia. Jotta nykyisen tasoiset tulokset vakavan rikollisuuden torjunnassa säilyisivät, tulisi tutkintaresursseja lisätä. Koska tämä ei ole nykyisessä taloudellisessa tilanteessa mahdollista, tulisi ehdotusten hyötyjä ja haittoja vielä punnita.

Keskusrikospoliisi arvioi, että tutkintavankien säilytysajan lyhentäminen poliisin säilytystiloissa tulee vaikuttamaan merkittävästi ainakin tiettyjen vakavan rikollisuuden toimijoiden rikosten selvittämisprosenttiin, paljastettujen rikosten määrään, esitutkinnan kestoon sekä ainakin joissain tapauksissa tutkintavankeusajan pitenemiseen.

Keskusrikospoliisin käsityksen mukaan esitutkintaresursseja joudutaan kohdentamaan esitutkinnan alkuvaiheeseen. Poliisille aiheutuisi lisäkustannuksia kuulustelumatkoista ja kuljetuksista. Erityisenä ongelman tutkintavankiloiden kattavuudessa muodostaa Pohjois-Suomi. Tutkintavankien erillään pito on jo nykyisin ongelmallista tutkintavankiloissa. Esityksen mukaan tutkintavankiloihin sijoitettaisiin nykyistä enemmän tutkintavankeja, joten tilanne ei tule ainakaan paranemaan.

Keskusrikospoliisi katsoo, että tutkintavankeuslakiin tulee esitetyllä tavalla jättää mahdollisuus säilyttää tutkintavankia poliisin säilytystiloissa pidempään kuin seitsemän vuorokautta. Ehdotettua edellytystä ”poikkeuksellisen painava syy” keskusrikospoliisi piti erittäin korkeana ja sitä tulisi madaltaa.

Itä-Suomen hovioikeus pitää perusteltuna tavoitetta luopua tutkintavankien säilyttämisestä poliisin säilytystiloissa. Mietinnössä tehdyt ehdotukset ovat perusteltuja ja kannatettavia.

Keski-Suomen käräjäoikeus on sitä mieltä, että näitä asioita koskevat ehdotukset mietinnössä ovat perusteltuja ja käräjäoikeus kannatti esitystä tältäkin osin.

Lapin käräjäoikeus toteaa, että Suomi on saanut vakavia varoituksia ihmisoikeuksia valvovilta valvontaelimiltä tutkintavankien säilyttämisestä poliisilaitosten poliisivankiloissa. Varoitusten perusteena on ollut muun muassa se, että säilytysolosuhteet poliisivankiloissa ovat suurelta osin heikkoja puutteellisten liikunta- ja läheisten tapaa-
mismahdollisuuksien vuoksi. Siltä osin esitys on perusteltavissa. Lapissa välimatkat ovat kuitenkin huomattavan pitkiä ja tämä voi vaikeuttaa tutkintavangin mahdollisuuksia pitää yhteyttä läheisiinsä ja haitata poliisityötä. Käräjäoikeuden mielestä näiden ongelmien vähentämiseksi tulisi harkita mahdollisuutta sijoittaa tutkintavankeja myös avovankiloihin.

Lapin poliisilaitos kiinnittää huomiota siihen, että Lapissa välimatkat ovat pitkiä ja lähin tutkintavankila on Oulussa. Olisi kannatettavaa, että Lapin poliisilaitoksen alueella olisi sellaisia paikkoja, joissa tutkintavankeja voidaan säilyttää. Ehdotus tutkintavankien säilyttämisen vähentämisestä poliisin säilytystiloissa vaikuttaisikin Lapissa poliisilaitoksen kustannuksiin, esitutinnan kestoon sekä sen laatuun ja tuloksiin.

Lounais-Suomen poliisilaitos toteaa, että tutkintavankien säilytysaikojen lyhentäminen poliisin säilytystiloissa saattaa vaikuttaa merkittävästikin rikosten selvittämisprosentteihin, paljastettujen rikosten määrään, esitutinnan kestoon ja jopa tutkintavankeusajan pitenemiseen. Edellä mainituista syistä poliisilaitos ei puolla työryhmän esityksen tätä kohtaa, vaan katsoo, että vaihtoehtoja järjestelyjen saattamiseksi kansainvälisten ihmisoikeuksien valvontaelinten edellyttämälle tasolle tulisi vielä selvittää.

Oulun poliisilaitos katsoo, että tutkintavankien säilyttämisaikojen lyhentäminen poliisin säilytystiloissa vaikeuttaa esitutkintaa merkittävästi. Tutkinta-ajat pitenevät, kulkemiseen kuluu huomattavasti aikaa pitkien välimatkojen vuoksi ja yhteydenpitorajoitusten turvaaminen vaikeutuu.

Sisä-Suomen poliisilaitoksen mielestä tutkintavangin säilyttämistä poliisivankilassa tavanomaisen vankilan sijaan on, toisin kuin esityksessä tuodaan julki, mahdollista tulkita jopa syyttömyysolettaman vastaisena toimintana. Poliisilaitos katsoo, että viranomaistoiminnan luotettavuuden mallimaana tunnetussa suomalaisessa yhteiskunnassa kansalaisten käsitys on se, että rikokseen syyllistyneet kuuluvat vankilaan ja syyttömät enintään poliisin tutkimusten kohteena poliisin tilapäisesti säilytettäväksi.

Poliisilaitos pitää selvänä, että esityksessä ei ole riittävällä tavalla huomioitu tutkintavankeuslain 1 luvun 3 §:ään kirjattua tutkintavankeuslain tarkoitusta turvata rikoksen esitutkinta. Poliisilaitos tuo julki näkemyksensä, jonka mukaan tutkintavankeuden ko. tarkoitusta ollaan esityksessä huolestuttavalla tavalla vaarantamassa. Poliisilaitos korostaa erityisen painokkaasti, että työryhmä on ehdottamassa tutkintavankeuslakiin poliisitoiminnan kannalta hyvin merkittävää muutosta. Poliisilaitos toteaa, että niitä vaikutuksia, joita tutkintavangin säilytysajan lyhentäminen nykyisestä neljästä viikosta yhteen viikkoon, on erityisesti epäiltyjen rikosten selvittämiseksi, on esityksessä käsitelty riittämättömästi.

Poliisilaitos katsoo, että poliisivankilassa tapahtuvaa säilytysaikaa on mahdollista laskea nykyisestä neljästä viikosta ilman merkittävää haittaa rikostorjunnalle kahteen viikkoon. Poliisilaitos toteaa myös, että tutkintavangin sijoittamista poliisivankilaan

tulisi käsitellä vangitsemisasian uudelleen käsittelyn yhteydessä eli kahden viikon kuluttua vangitsemisasian 1. käsittelystä.

Kriminaalihuollon tukisäätiö pitää erittäin hyvänä sitä, että tutkintavankien säilyttäminen poliisin tiloissa vähennettäisiin minimiin. Olosuhteet eivät poliisivankiloissa vastaa vankeudelle asetettavia vaatimuksia, mistä CPT on antanut useita huomautuksia Suomelle. Mahdollisuus pidentää seitsemän vuorokauden enimmäisaikaa ei saisi johtaa nykyisen tilanteen jatkumiseen. Säätiö ehdottaa videoyhteyksien käytön lisäämistä vastauksena ongelmaan siitä, että tutkintavangit siirtyisivät jatkossa kauemmas kotipaikkakunnaltaan.

Suomen Asianajajaliitto yhtyy työryhmän käsitykseen siitä, että tutkintavankien säilyttämisestä poliisin säilytystiloissa tulee luopua, mutta pitää esitettyä aikataulua tarpeettoman pitkänä. Työryhmä on asettanut tavoitteeksi vuoden 2025, koska vankiloissa ei tällä hetkellä ole riittävästi tiloja kaikkien tutkintavankien asuttamiseen. Kysymys on 80 päivittäisestä vankipaikasta. Tavoitteeseen tulisi päästä jo tämän uudistuksen yhteydessä, ja joka tapauksessa viimeistään vuonna 2020.

Suomen Lakimiesliitto kannattaa ehdotuksia tutkintavankien säilyttämisen vähentämisestä poliisin säilytystiloissa. Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin huomioida käytännön ongelmia, kuten pitkät etäisyydet ja yhteydenpitorajoitusten valvonta, joita muutoksesta aiheutuu.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry kritisoi ehdotusta tutkintavankien säilyttämisajan lyhentämisestä poliisivankiloissa. Parempi vaihtoehto olisi saattaa poliisivankiloiden tilat sellaiseen kuntoon, että tutkintavankeja olisi mahdollista säilyttää niissä.

Vankilavirkailijain liitto VVL ry kiinnittää huomiota siihen, että tutkintavankien määrän lisääntyminen vankiloissa vaikeuttaa erilläänpidon järjestämistä ja henkilöstöresursien sekä tilojen riittävyys muodostavat ongelman.

Professori Matti Tolvasen mielestä tutkintavankien enimmäissäilyttämisaika poliisin säilytystiloissa voisi olla 14 vuorokautta ja sitä voitaisiin jatkaa tutkinnallisista syistä. Tällainen sääntely ottaisi mielestäni tasapainoisesti huomioon sekä tutkintavangin oikeudet, uhrin oikeudet ja yhteiskunnan intressin rikosvastuun toteuttamisessa (toteuttamiskustannukset ja mahdollisuudet).

5.2 Tutkintavangin siirtäminen lyhytaikaisesti vankilasta poliisin säilytystiloihin

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskus toteaa, että ehdotetulle säännökselle mahdollisuudesta siirtää tutkintavanki 12 tunnin ajaksi tutkintavankilasta poliisin säilytystiloihin, on joissain tapauksissa tarvetta keskeneräisen esitutinnan loppuun saattamiseksi. Läsnäolosta muussa viranomaisessa päättävälle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehille on ollut osin epäselvää, missä tilanteessa tutkintavanki voidaan siirtää poliisin säilytystilaan Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen päätöksellä ja milloin tuomioistuin päättää asiasta. Ehdotettu säännös selkeyttää tilannetta.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalue pitää ristiriitaisena sitä, ettei vankeuslakiin ehdoteta tutkintavankeuslakia vastaavaa muutosta vangin läsnäololle muussa viranomaisessa asetettuun enimmäisaikaan.

Sisä-Suomen poliisilaitos pitää 12 tunnin aikaa tutkintavangin tuomiseksi uudelleen poliisin tiloihin kuulusteltavaksi täysin riittämättömänä. Lausunnossa esitetyin perustein poliisilaitos katsoo, että ns. uudelleenkuulusteluja varten tutkintavangin sijoittaminen poliisivankilaan ilman tuomioistuimen erikseen asiassa tekemää päätöstä tulisi olla mahdollista kahden kuulustelupäivän eli matka-aikoiheen kolmen vuorokauden ajan.

Suomen Asianajajaliitto katsoo esitetystä poiketen, että tutkintavankia ei tulisi voida siirtää tutkintavankilasta poliisivankilaan kuultavaksi siinä asiassa, jonka vuoksi hänet on vangittu, eikä myöskään todistajana muussa asiassa. Mikäli siirto omassa asiassa tulee kuitenkin mahdolliseksi, on sen enimmäiskestoksi esitetty 12 tuntia liian pitkä aika. Poliisin säilytystilat eivät ole oikeita paikkoja tutkintavankien säilyttämiseen tai kuulustelemiseen. Tutkintavangin toistuva siirtäminen paikasta toiseen on myös omiaan haittaamaan hänen puolustuksensa valmistelua.

Professori Matti Tolvasen mukaan esitetty muutos pakkokeinolain 3 luvun 8 §:ään on elämälle vieras. Esityksen mukaan vankilasta poliisin tiloihin kuulusteltavaksi tuodun rikoksesta epäillyn säilyttäminen poliisin tilassa ei saisi kestää *matka-aika mukaan lukien* yli 12 tuntia muutoin kuin tuomioistuimen luvalla. Etenkin Pohjois-Suomessa tämä sääntö estäisi vankilassa olevan tutkintavangin kuulemisen poliisin tiloissa, koska monessa tapauksessa jo edestakaiseen matkaan kuluisi mainitut 12 tuntia (esimerkkinä matka Ivalosta Ouluun). Säännös tulisi muotoilla vähintäänkin niin, ettei säilyttäminen poliisin tiloissa saisi kestää enemmän kuin 12 tuntia *matka-aika pois lukien*. Käytännössä tutkintavankeja tuskin siirreltäisiin vankilasta poliisin tiloihin ainakaan yli 12 tunniksi, jos siirtämiseen vaadittaisiin tuomioistuimen lupa.

6 YHTEENVETO

Monissa lausunnoissa työryhmän ehdotuksia kannatettiin yleisellä tasolla. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota resurssikysymyksiin. Eräät lausunnonantajat pitivät tärkeänä, että viranomaisille turvataan riittävät resurssit uudistusten toteuttamiseen. Eräät lausunnonantajat katsoivat, että uudistukset tulisi toteuttaa nykyisillä resursseilla ja pohtia sellaisia keinoja tavoitteiden saavuttamiseen, ettei resurssilisäyksiä tarvittaisi.

Lausunnonantajat kannattivat ehdotuksia tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista. Useissa lausunnoissa katsottiin kuitenkin, etteivät ne sovellu kaikissa tilanteissa tutkintavankeuden vaihtoehtoksi ja niiden käyttöala voikin jäädä suppeaksi.

Muutamissa lausunnoissa tuotiin esille se, kuinka ehdotettujen pakkokeinojen edellytyksiä selvittäessä huomioidaan muiden asunnossa asuvien mielipide.

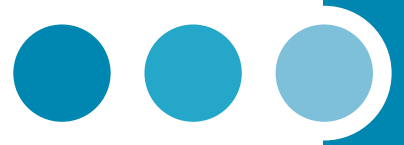
Useissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin edellytysten selvittämiseen. Lausunnoissa tuotiin esille muun muassa se, millainen selvitys olisi riittävää, ehditäänkö selvitys hankkia ja voidaanko selvityksen hankkiminen jättää yksinomaan epäillyn vastuulle.

Lisäksi lausunnoissa otettiin kantaa yksittäisiin menettelykysymyksiin tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin käytössä.

Lausunnoissa suhtautuminen ehdotukseen lyhentää tutkintavangin enimmäissäilytysaikaa poliisivankilassa neljästä viikosta viikkoon oli ristiriitaista. Osa lausujista kannatti ehdotusta työryhmän esittämistä syistä ja osa vastusti sitä lähinnä rikostutinnan vaikeutumiseen liittyvistä syistä. Joidenkin lausujien mielestä aika voitaisiin laskea kahteen viikkoon.

ISSN-L 1798-7105
ISBN 978-952-259-525-6 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.oikeusministerio.fi